

HET LAAGLAND

JAARVERSLAG 2015

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	3
2. Organisatie	5
3. Reflectie op inhoudelijke resultaten	8
4. Conclusie	17
Bijlage 1: Prestatieoverzicht 2015 Model Provincie Limburg	18
Bijlage 2: Doel/Activiteitenmatrix 2015.....	19
Bijlage 3: Producties voor het theater	20
Bijlage 4: Productie voor het onderwijs.....	26
Bijlage 5: Projecten.....	27
Bijlage 6: Samenwerkingspartners 2015	30
Bijlage 7: Exploitatierkening 2015	31

1. INLEIDING

Voor u ligt het bestuursverslag 2015 van Het Laagland. 2015 was artistiek gezien zonder meer een succesvol jaar. *EXPEDITIE PETER PAN*, de familievoorstelling die Inèz Derksen eerder in coproductie met JES Stuttgart ontwikkelde, beleefde zijn Nederlandse première. In de Duitstalige Laaglandversie trok *EXPEDITIE PETER PAN* internationaal de aandacht, wat leidde tot aanvragen die we in 2016 en verdere jaren verzilveren. *Bezoek voor Beer*, het regiedebuut van Laagland-acteur Lennart Monaster, werd bekroond met de Zilveren Krekel 2016 en is daarmee genomineerd voor de Gouden Krekel 2016, de prijs voor de meest indrukwekkende jeugdtheaterproductie. Het Laagland produceerde twee bijzondere Limburgse voorstellingen in het kader van M2015 Jaar van de Mijnen. *ZUJERLEECH* was onze eerste voorstelling in het Limburgs dialect in 15 jaar Het Laagland en gelijktijdig speelde *Jongens van Toen*, een grootschalig locatieproject met volop jong amateurtalent onder professionele regie.

De bezoekcijfers voor 2015 zijn boven begroting: met 198 voorstellingen werden 25.782 bezoekers bereikt. Dit aantal ligt zowel boven het in het jaarplan 2015 bij de provincie Limburg aangegeven bezoekersaantal van 20.675, als boven de gemiddelde OCW-prestatienorm van 24.680 bezoeken. Daarnaast werden 206 educatieve activiteiten uitgevoerd met 3.377 deelnemers. In totaal realiseerde Het Laagland 29.159 bezoeken. Hoewel het totale publieksbereik ruim achter blijft bij de in 2013 (37.216) en 2014 (37.477) gerealiseerde aantallen, is 2015 hiermee een succesvol jaar.

Financieel sluit 2015 negatiever dan begroot. 2015 was reeds aangekondigd als een jaar met een accent op produceren en in de bijbehorende begroting was derhalve een resultaat van - € 29.751 voorzien. In oktober 2015 is in de gespreksnotitie voor de Provinciale Advies Commissie een verwacht tekort van € 60.000 vermeld. Het uiteindelijke resultaat is - € 78.268. Hieraan waren o.a. tegenvallende publieksinkomsten, een verwacht tekort op de niet begrote productie *ZUJERLEECH* en versteviging van de financiële administratie debet. Het eigen inkomstenpercentage kwam 43,7% ruim boven het vereiste percentage uit.

Afgelopen jaar was het eerste volledige jaar van Het Laagland in ons nieuwe huis Schouwburg De Domijnen. Het team is gewend aan deze nieuwe locatie en de goed geoutilleerde 'eigen' zaal heeft gezorgd voor een kwaliteitsimpuls. Onze status als huisgezelschap moet echter verder uitkristalliseren. De nieuwe cultuurinstelling De Domijnen, voortzetting van Museum Het Domein inclusief filmhuis, BiblioNova, Stadsschouwburg Sittard-Geleen en het Euregionaal Historisch Centrum, bleek in 2015 nog te veel met het interne fusieproces bezig te zijn om hier de benodigde gezamenlijke stappen te zetten.

Intern stond 2015 vooral in het teken van de opvolging van de zakelijk directeur. Per 1 juni vervulde Mare de Groot na een dienstverband van zeven jaar Het Laagland voor een carrière in het hoger onderwijs. Per 1 september is Simone Mager haar opvolger in de functie van algemeen directeur. Zij was voorheen directeur programmering, marketing en tickets bij Theaters Tilburg. De functiewijziging van zakelijk naar algemeen directeur was reeds voorzien in het organisatieplan van medio 2014. Voortbouwend op dit plan is de financiële administratie per 2015 uitgebreid met een extra medewerker (0,4 fte), deze was niet voorzien in de begroting 2015. De boekhouder bekleed sindsdien de functie van directie-assistent. De educatieve werking van Het Laagland is verstevigd met een medewerker educatie & scholenverkoop (0,6 fte) waar voorheen sprake was van een combinatiefunctie marketing, educatie & scholenverkoop (0,8 fte). De marketingafdeling is

vervolgens tijdelijk met 0,2 fte uitgebreid. De invoering van de functie van directie-assistent alsmede de wijziging bij marketing-educatie is budgetneutraal uitgevoerd.

Naast de zakelijke directeur, zijn er in 2015 meer Laaglanders op spilfuncties uitgevlogen. Zo wordt Theaterwerkplaats Jong Laagland sinds 1 september geleid door Hanneke Schoenmaeckers. Haar voorganger Lotte Lohrengel is artistiek directeur van De Noordelingen in Groningen geworden. Productieleider Esther Dikkers, in de zomer tevens waarnemend zakelijk leider, heeft Het Laagland per 1 oktober verlaten. De functie van productieleider is zodoende vanaf 1 juni 2015 tijdelijk vervangen.

2. ORGANISATIE

Stichting Het Laagland wordt sinds de oprichting in 2000 bestuurd volgens het raad van toezichtmodel. De directie vormt het bestuur van Het Laagland. Deze bestaat sinds 1 september 2015 uit algemeen directeur Simone Mager en artistiek directeur Inèz Derksen. Simone Mager is aangesteld als algemeen directeur, waar voorganger Mare de Groot zakelijk directeur was. Deze nieuwe directie-inrichting geeft Inèz Derksen de ruimte om zich nog meer op de artistieke inhoud te kunnen richten. Met de fulltime aanstelling van een algemeen directeur zet Het Laagland in op verdere versterking van ondernemerschap.

De Raad van Toezicht is in 2015 van samenstelling veranderd door het aftreden conform het rooster van aftreden van een van de leden per oktober 2015.

FUNCTIONEREN RAAD VAN TOEZICHT

De Raad van Toezicht van Het Laagland kwam in 2015 keer zes maal bijeen. Tijdens de vier reguliere vergaderingen stonden vaste punten op de agenda zoals de financiële positie van het gezelschap, het vaststellen van de jaarbegroting 2016 en het verlenen van goedkeuring aan de jaarverantwoording 2014 in aanwezigheid van de externe accountant en de samenstelling van de Raad van Toezicht. Een extra vergadering was gewijd aan de opvolging van zakelijk directeur Mare de Groot. Daarnaast is de RvT eenmaal extra bijeengekomen ter voorbereiding van onze aanvraag voor de beleidsperiode 2017-2020.

GOVERNANCE CODE CULTUUR

Het bestuur van Stichting Het Laagland onderschrijft de negen principes van de in 2013 herziene Governance Code Cultuur en handelt overeenkomstig. Zo zijn taken, bevoegdheden en werkwijze van zowel directie/bestuur als Raad van Toezicht helder omschreven, waarborgt de Raad van Toezicht deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid in de eigen samenstelling en wordt elke vorm van belangenverstremming vermeden. Er zijn heldere en transparante afspraken gemaakt over rechtsposities en bezoldiging van de directie en er wordt veel aandacht besteed aan risicobeheer door sluitende interne procedures en externe controle.

VERANTWOORDING TOPBELONINGEN/WNT

In het kader van de wens van de landelijke en provinciale overheid om topbeloningen te normeren en te maximeren en de daaruit voortvloeiende beleidsregels, kunnen wij hier melden dat de stichting twee topfunctionarissen heeft. Na het vertrek van Mare de Groot per 1 juni 2015 Het Laagland verlaten, heeft productie leider Esther Dikkers deze functie tijdelijk waargenomen tot de aanstelling van algemeen directeur Simone Mager per 1 september 2015.

Mevrouw M. de Groot, zakelijk directeur, was in dienst van 1-1-2015 t/m 30-6-2015 met een dienstverband van 80%. Haar bruto loon inclusief werkgeverslasten, vakantietoeslag, sociale verzekeringspremies en pensioenlasten bedroeg in deze periode € 31.770 (2014 volledig jaar 80% aanstelling: € 62.896).

Mevrouw S. Mager, algemeen directeur, was in dienst van 1-9-2015 t/m 31-12-2015 met een fulltime dienstverband. Haar bruto loon inclusief werkgeverslasten, vakantietoeslag, sociale verzekeringspremies en pensioenlasten bedroeg in deze periode € 31.137.

Mevrouw I.M. Derksen, artistiek directeur, was geheel 2015 fulltime in dienst van Het Laagland. Haar bruto loon inclusief werkgeverslasten, vakantietoeslag, sociale verzekeringspremies en pensioenlasten bedroeg € 81.567 (2014: € 80.093).

Er zijn geen belastbare vaste en variabele onkosten vergoedingen en er zijn geen beloningen betaalbaar op termijn anders dan opgebouwd pensioen.

De leden van de Raad van Toezicht werkten onbezoldigd.

PRESTATIE-EISEN

In de jaarrekening 2015 is het prestatieoverzicht 2015 (model IIIa) opgenomen waarin melding wordt gemaakt van in totaal 198 theatervoorstellingen met 25.782 bezoekers. Dit aantal ligt zowel boven het voor 2015 bij de provincie Limburg afgegeven bezoekersaantal van 20.675, als boven de gemiddelde OCW-prestatienorm van 24.680 bezoeken. Hoewel het publieksbereik ruim achter blijft bij de in 2013 (37.216) en 2014 (37.477) gerealiseerde aantallen, is 2015 hiermee een succesvol jaar. In het bestuursverslag 2014 was reeds aangegeven dat de uitzonderlijke resultaten van de voorgaande jaren in 2015 vanwege het producerend karakter en de forse druk op het relatief kleine vaste team niet opnieuw behaald zouden kunnen worden.

Het aantal bezoekende scholieren (PO plus VO) betrof in 2015 15.886, waarmee de gemiddelde prestatienorm voor OCW van 12.080 scholieren per jaar is behaald. Het aantal basisschoolleerlingen dat is bereikt, betreft 14.728 waar 10.775 per jaar de gemiddelde norm is. Het aantal leerlingen VO bedroeg in 2015 1.158, de gemiddelde OCW-prestatienorm van 1.305 is derhalve niet behaald. Het uitvallen van de VO-klassenvoorstelling *Alleen voor Losers* wegens zwangerschap van een van de actrices, is hier debet aan. Onze nieuwe klassenvoorstelling *Dream On* heeft in het voorjaar van 2016 reeds 50 speelbeurten uitstaan, wat de verwachting ondersteunt dat na verkoop van het tweede blok voor najaar 2016, Het Laagland over de gehele periode 2013-2016 de VO-prestatienorm zal behalen.

Naast genoemd bezoek aan onze voorstellingen, heeft Het Laagland in totaal 195 workshops gegeven aan 2.348 amateurs. Deze aantallen zijn apart geregistreerd voor het voortgezet onderwijs (47 workshops met 720 scholieren) en workshops die in de vrije tijd plaatsvonden in het kader van Theaterwerkplaats Jong Laagland en de Theaterontmoeting met masterclasses voor jong talent uit de hele provincie (148 workshops voor 1.628 kinderen en jongeren). Daarnaast heeft Het Laagland 11 overige activiteiten georganiseerd met 1.029 bezoekers. In totaal zijn in 2015 206 educatieve activiteiten met een bezoekersaantal van 3.377 gerealiseerd, waar er 175 waren begroot met 1.705 bezoekers.

FINANCIËN, ONDERNEMERSCHAP EN EIGEN INKOMSTEN

Over 2015 is, na verrekening van de rentelasten, een negatief resultaat behaald van € 78.268. In de begroting 2015 was reeds uitgegaan van een resultaat van - € 29.751. Op 31 december 2015 beschikt de Stichting over een eigen vermogen van € 89.966 (2014: € 168.234). De solvabiliteitsratio is met 31% adequaat.

Het Laagland behaalde in 2015 middels publieksinkomsten, coproductiebijdragen en bijdragen van particuliere fondsen een eigen inkomstenpercentage van:

- **29,4%** berekend als aandeel van de totale baten (begroot: 24%)
- **43,7%** berekend als aandeel van de structurele subsidies (begroot: 31%)

Het Laagland heeft al jaren een hoog eigen inkomstenpercentage. In 2015 is een percentage van 43,7% gerealiseerd ten opzichte van de begrote 31%. Deze stijging hangt vooral samen met de externe financiering die is gerealiseerd voor de twee nog niet begrote voorstellingen in het kader van M2015: *ZUJERLEECH* en *Jongens van Toen*. Deze voorstellingen waren artistiek gezien beide een groot succes en zorgden door de Limburgse thematiek voor verdere worteling in de provincie en voor nieuw publiek. De opdracht vanuit Stichting Lichting Zuid voor de *FutureXpress* blijft – hoewel minder intensief gespeeld dan verwacht - een mooi voorbeeld van een innovatieve en ondernemende samenwerking: theater als middel om de regionale bewustwording te vergroten, met financiering door private partijen.

3. REFLECTIE OP INHOUDELIJKE RESULTATEN

A. POSITIONERING: HET LAAGLAND, THEATER WAAR JE VAN GROEIT

MEERJARENDOELSTELLING 2013-2016

Het Laagland profileren als hét theatrale visitekaartje van de verbeeldingskracht voor de hele familie.

- a. Limburg: vergroten naamsbekendheid en verankeren maatschappelijke waarde bij Limburgse gezinnen en binnen het onderwijs.
- b. Nederland: bestendigen en uitbreiden erkende positie als aanbieder van hoogkwalitatief familierepertoire bij theaterprogrammeurs en de media.
- c. Internationaal: erkende artistieke positie in Duitsland en België bestendigen en toespitsen op Duitse theatersector in onze Euregio.

RESULTATEN 2015

DOEL 1: NAAMSBEKENDHEID ONDERWIJS

Het merendeel van de ICC-ers of directeuren van scholen in Midden- en Zuid-Limburg neemt in 2015 actief kennis van het aanbod van Het Laagland.

➤ De in het jaarplan 2015 aangekondigde 0-meting heeft niet plaatsgevonden. De verspreiding van de 2015/2016-editie van de jaarlijkse educatiebrochure met ons onderwijsaanbod onder alle schoolstichtingen in de provincie Limburg maakte opnieuw dat Het Laagland binnen het onderwijs gekend is. Middels de tweede editie van de *FutureXpress* heeft Het Laagland zich geprofileerd bij 58 basisscholen in Zuid-Limburg.

DOEL 2: STIJGENDE SPONTANE NAAMSBEKENDHEID BIJ GEZINNEN IN SITTARD-GELEEN

De spontane naamsbekendheid bij Sittardse gezinnen neemt toe.

➤ Het Laagland heeft in 2015 onderzoek laten uitvoeren naar de naamsbekendheid onder ouders met kinderen in de basisschoolleeftijd in standplaats Sittard-Geleen. Dit onderzoek is uitgevoerd als afstudeerstage van een student Facility Management Zuyd Hogeschool. Dit onderzoek was gezien de steekproef statistisch onvoldoende betrouwbaar waardoor het resultaat dat onze naamsbekendheid is gestegen van 25 naar 27% slecht indicatief genoemd mag worden. De gemeente Sittard-Geleen start medio 2016 met een jaarlijkse cultuurmonitor waarin ook de naamsbekendheid van Het Laagland wordt gemeten. Het Laagland zal geen eigen metingen meer doen, we richten ons in de toekomst vooral op kwalitatieve indicatoren. Onze naamsbekendheid in Sittard-Geleen is door de betere zichtbaarheid op onze nieuwe locatie en de *growfunding*-actie rond *ZUJERLEECH* in 2015 zeker verbeterd.

DOEL 3: KWALITEITSSTREVEN

Ook in 2015 streven wij naar een kwaliteitsniveau dat door theaterrecensenten wordt aangeduid met tenminste 4 sterren.

➤ De drie theaterpremières die Het Laagland in 2015 realiseerde, scoorden in de pers inderdaad 4 sterren en *Bezoek voor Beer* mocht 5 sterren ontvangen.

Bezoek voor beer:

EXPEDITIE PETER PAN:

ZUJERLEECH:

Jongens van toen:

B. MARKT

Vergroten publieksbereik.

- Limburg: verhogen bereik (basis)schoolleerlingen en nieuwe familiedoelgroepen.
- Nederland: verhogen bezettingsgraad bij vrije voorstellingen.
- Internationaal: verkennen en veroveren Euregionale afzetmarkt (grensgebieden).

UITWERKING 2015

DOEL 4: GEFASEERD UITBREIDEN SCHOOLVOORSTELLINGEN IN LIMBURG

De doelstelling voor 2015 is het bereiken van minimaal 6.500 leerlingen met circa 40 voorstellingen in onder andere Sittard, Heerlen, Maastricht, Roermond en Venlo. Deze aantallen zijn exclusief de voorstellingen van de FutureXpress.

➤ Deze doelstelling is met 8.036 basisschoolleerlingen in Limburg met 48 voorstellingen ruimschoots behaald. Toch maakt Het Laagland zich zorgen over de afname van besloten schoolvoorstellingen omdat een aantal geplande voorstellingen niet is doorgegaan. Dit speelt zowel in Limburg als in de rest van Nederland. Het samenspel tussen bemiddelende instanties, podia, scholen en gezelschappen is verre van optimaal, waarbij het gezelschap bovendien als enige partij financieel risico loopt bij het annuleren van een optie. Mede door de nadruk van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit op actieve cultuurparticipatie is het animo vanuit scholen voor klassikaal voorstellingsbezoek afgenomen. Dat vraagt juist om een actievere rol van de overige partijen. Een aantal intermediairs voor kunsteducatie heeft naar ons inzicht echter een passieve kijk op hun bemiddelende rol. Die

bemiddeling behelst soms niet meer dan het vermelden van een specifieke schoolvoorstelling op de website van de betrokken intermediair.

Bereik 2015 PO Limburg	Aantal bezoekers	Aantal voorstellingen
Midden	167	1
Noord	180	1
Zuid	7689	46
	8036	48

De *FutureXpress* is 41 gespeeld voor in totaal 1.832 leerlingen, waardoor het totaalbereik aan Limburgse basisschoolleerlingen uitkomt op 9.868 met 89 uitvoeringen.

DOEL 5: NIEUWE FAMILIEDOELGROEPEN BEREIKEN, VIA SAMENWERKING OP DOELGROEP

In 2015 voeren we minimaal één samenwerkingsproject uit waarbij onze doelgroep ons via een andere weg leert kennen. In 2015 sluiten we aan bij het Jaar van de Mijnen met twee producties: ZUJERLEECH, naar een speciaal geschreven toneeltekst van Benny Lindelauf in Sittard en Jongens van Toen in Heerlen. Door vorm, locatie en thema van deze producties verwachten we een nieuw publiek aan te boren.

➤ Het participatieproject *Jongens van Toen* is 10 keer op locatie in Heerlen uitgevoerd tijdens *Cultura Nova*. De wereld van de ondergrondse mijnvakschool kwam tot leven, gelardeerd met recentere schooltaferelen. Door het thema trok deze voorstelling meerdere generaties publiek, dat gezamenlijk een interactieve theaterroute door een schoolgebouw maakte. De combinatie van het thema erfgoed met lokale geschiedenis maakte dat we zoals verwacht ook nieuw publiek trokken. De Stichting Jaar van de Mijnen noemt *Jongens van Toen* dan ook een van de meest geslaagde projecten binnen het herdenkingsjaar 2015. Door de inzet van jonge spelers wist de voorstelling een brug te slaan naar jongere generaties en trok *Jongens van Toen* ook op social media volop aandacht, waardoor de uitstraling groter was dan het gerealiseerde bezoekersaantal van 759 (max. capaciteit per theaterroute 90 personen).

➤ *ZUJERLEECH* was de eerste dialect-voorstelling in 15 jaar Het Laagland. De samenwerking met de in Sittard geboren auteur Benny Lindelauf paste als een handschoen, wat maakt dat hij in 2017-2020 huisschrijver van Het Laagland wordt. De voorstelling is gebaseerd op een traumatische historische gebeurtenis uit de Westelijke Mijnstreek: de ontploffing van een DSM Nafta-kraker in 1975 met veertien doden en een nog veel groter aantal gewonden tot gevolg. Aan deze voorstelling is een succesvol crowdfunding-traject gekoppeld, *growfunding* in termen van Het Laagland, waarbij het is gelukt om potentieel publiek in de regio vanaf de beginfase bij de voorstelling te betrekken. Juist doordat deze pijnlijke geschiedenis door de ogen van kinderen wordt verteld, verstomde de kritiek op de onderwerpkeuze en slaagde artistiek directeur Inèz Derksen zoals altijd in haar opzet om een breed publiek te verbinden. Opvallend was dat de kinderen van 1975 nu mét hun eigen kinderen én hun eigen ouders de voorstelling bezochten. *ZUJERLEECH* is 19 keer gespeeld, voornamelijk in onze eigen zaal in Sittard, maar ook in Geleen, Roermond en Heerlen, voor een publiek van 2.476 mensen. De voorstelling gaat in december 2016 in reprise en staat ook in 2017 opnieuw op het programma.

DOEL 6: MEER FAMILIEPUBIEK IN THEATER

In 2015 zetten we in op het bereiken van een bezettingsgraad van 75% in de kleine zaal en 70% in de middenzaal.

➤ Ondanks onze marketinginspanningen gericht op het familiepubliek zijn we er niet in geslaagd om

de bezettingsgraad van onze vrije gespeelde tourneevoorstellingen te verhogen. De kleine zaal scoort gemiddeld 64,6% waar we 75% wilden bereiken. De tournee van *Bezoek voor Beer* had in 2015 een bezettingspercentage van 68,3%. In 2014 scoorden de kleine zaal voorstellingen een bezettingspercentage van 60%, wat laat zien dat we de lat voor 2015 met 75% ook wel erg hoog hebben gelegd, zeker in tijden waarin de zaalbezetting van landelijk onder druk staat. De middenzaalproductie *EXPEDITIE PETER PAN* blijft met 55,2% achter bij de vergelijkbare productie *Robin Hood* die in 2014 een zaalbezetting van 67,5% realiseerde. De verwachting voor 2015 van 70% is met een gemiddeld percentage van 54,2% bij lange na niet gehaald. De verklaring ligt deels in het feit dat *EXPEDITIE PETER PAN* door theaters in het land en ook door de pers in seizoen 2015/2016 als een reprise werd ervaren, terwijl de voorstelling in seizoen 2014/2015 alleen een Limburgse tournee had gemaakt. Dat heeft in termen van marketingaandacht de zaalbezetting geen goed gedaan. Voorts merken we dat theaters minder marketinginspanningen leveren op titelniveau en/of hun aandacht verdelen over meer titels dan voorheen die nog een kaartverkoopimpuls nodig hebben. De aandacht ging vaker naar voorstellingen in de grote zaal waar voor podia doorgaans meer financieel risico mee was gemoeid.

2015 vrije voorstellingen Titel (kleine zaal)	bezettings- percentage	aantal speelbeurten	aantal bezoekers	gemiddeld
Bezoek voor Beer	68,3%	14	2037	146
Wim is weg reprise	54,7%	2	250	125
Totaal	64,6%	16	2287	143

2015 vrije voorstellingen Titel (middenzaal)	bezettings- percentage	aantal speelbeurten	aantal bezoekers	gemiddeld
Expeditie Peter Pan	55,2%	29	3874	134
Robin Hood reprise	46,1%	1	83	83
Totaal	54,2%	30	3957	132

DOEL 7: HET UITBREIDEN VAN HET EUROPESE SPEELGEBIED

Het verder uitbreiden van ons speelgebied naar onder andere Duitsland. Deze meerjarendoelstelling is in 2015 bijgesteld van de Euregio naar Europa. Het Euregionale veld heeft onverminderd onze aandacht, doch blijkt op dit moment lastig concreet te bespelen. Vanaf 2015 zetten wij eerst bescheiden en in de jaren daarna in groeiende mate in op het spelen op internationale festivals. Daartoe nemen wij deel aan pitches voor internationale programmeurs, onderhoudt de directie contacten met internationale festivals en maken we expliciet ruimte in onze programmering waardoor ingespeeld kan worden op uitnodigingen.

➤ In juni 2015 stond Het Laagland drie keer op het Schäckpir Festival in Linz (Oostenrijk), een tweejaarlijks festival dat druk bezocht wordt door internationale programmeurs, met de Duitstalige versie van *EXPEDITION PETER PAN*. Sindsdien zijn er tientallen aanvragen binnengekomen vanuit Duitstalig Europa en heeft ook Frankrijk interesse. Zo staan er in 2016 onder meer voorstellingen in Reims (Frankrijk) en Herne (Duitsland) en Freiburg (Duitsland) op het programma. Helaas kon Het Laagland lang niet alle aanvragen honoreren vanwege het beperkte aantal gemeenschappelijk beschikbare data, maar we plannen wel vooruit in 2017 en verder.

➤ Het aantal internationale speelbeurten is met 10 lager dan de verwachte 14 speelbeurten. Naast de 3 speelbeurten in Linz heeft Het Laagland 7 keer in België gespeeld. In totaal hebben we in 2015 2.194 bezoekers over de landsgrens bereikt.

C. PRODUCT

Het produceren en aanbieden van hoogkwalitatief jeugdtheaterrepertoire.

- a. Limburg: intensiveren educatieve voorstellingen en locatieprojecten.
- b. Nederland: produceren van flexibel in te zetten middenzaalproducties.
- c. Internationaal: continueren export Laaglandrepertoire en import nieuwe theaterteksten.

UITWERKING 2015

DOEL 8: HET PRODUCEREN VAN THEATERVOORSTELLINGEN VOOR MIDDEN- EN KLEINE ZAAL

In 2015 spelen wij in Nederland en België minimaal 65 voorstellingen voor de leeftijdsgroep 4-12 jarigen middels een kleine- en een flexibel in te zetten middenzaalproductie.

De producties die in 2015 door het land reizen zijn:

- *EXPEDITIE PETER PAN, middenzaal 8+ / bovenbouw*
- *Bezoek voor Beer, kleine zaal 4+ / onder- en middenbouw*

➤ Deze doelstelling is behaald. *EXPEDITIE PETER PAN* heeft in Nederland en België in totaal 48 speelbeurten gemaakt, de tournee van *Bezoek voor Beer* telde 25 voorstellingen. In totaal zijn er in dit speelgebied 73 voorstellingen gerealiseerd. Het Laagland heeft bewust gekozen voor het aanbieden van twee tourneetitels met ieder een eigen leeftijdscategorie om overproductie en concurrentie tussen het eigen aanbod te voorkomen. De reprise van *Wim is Weg* (2x) betrof een inhaalvoorstelling en een voorstelling in de standplaats ter gelegenheid van nieuwjaar. De reprise van *Robin Hood* betrof een speciaal verzoek van het betrokken podium.

DOEL 9: HET PRODUCEREN VAN KLASSENVORSTELLINGEN VOOR HET VOORTGEZET EN BASISONDERWIJS

In 2015 spelen wij minimaal 20 voorstellingen in de klas binnen het Voortgezet Onderwijs en, in opdracht, circa 70 keer de trailervoorstelling FutureXpress voor het basisonderwijs.

Ten tijde van het schrijven van dit plan onderzoeken wij de mogelijkheid om in coproductie met Toneelgroep Maastricht een trailervoorstelling te produceren voor het Voortgezet Onderwijs (najaar 2015).

➤ In 2015 stond de reprise van de klassenvoorstelling *Alleen voor Losers* op de agenda. Deze tournee is niet doorgegaan vanwege de zwangerschap van een van de actrices. De voorstelling is zodanig op maat gemaakt, dat vervanging op korte termijn helaas geen optie was. *EXPEDITIE PETER PAN* is 7 keer voor het voortgezet onderwijs gespeeld (brugklas) met 1.038 bezoeken als resultaat, daarnaast is *Nu even niet* 2 maal gespeeld met in totaal 120 schoolbezoeken.

➤ De trailervoorstelling *FutureXpress* voor groep 8 van het basisonderwijs is minder vaak gespeeld dan gepland doordat de theatertrailer technische mankementen vertoonde. De *FutureXpress* is in 2015 41 keer gespeeld met 1.832 bezoeken (daarnaast nog 3 voorstellingen voor het bedrijfsleven).

➤ Door de tussentijdse artistieke wisseling bij Toneelgroep Maastricht zijn de gesprekken over een

gezamenlijke voorstelling voor het voortgezet onderwijs tijdelijk stil komen te liggen. In 2016 komt deze gewenste samenwerking daadwerkelijk tot stand: de Laagland-klassenvoorstelling *Dream On* wordt gezamenlijk door Het Laagland en Toneelgroep Maastricht aan het voortgezet onderwijs aangeboden. Vanaf 2017 staat er tweejaarlijks een nieuwe coproductie in de planning. Los van de technische mankementen, is de capaciteit van de theatertrailer voor het voortgezet onderwijs te klein om twee klassen tegelijkertijd te herbergen, vandaar de keuze om toch in de klas te spelen.

DOEL 10: PARTICIPATIEACTIVITEITEN IN SITTARD

In 2015 bieden we onder de noemer 'Theaterwerkplaats Jong Laagland' diverse participatie-activiteiten voor kinderen en jongeren van 8 tot 20 jaar aan.

- Theaterwerkplaats Jong Laagland is in september 2015 gestart met 52 kinderen en jongeren onder leiding van vier theatermakers.
- In 2015 is het grootschalige locatieproject *Jongens van Toen* gerealiseerd tijdens festival Cultura Nova in Heerlen, met spelers van onder meer jong talent van Jong Laagland en het Arcus College.
- Vanaf 4 mei 2015 speelde talent van Jong Laagland in het kader van Theater na de Dam in de eigen zaal in Sittard vier maal de voorstelling *Stille Getuigen*, een regie van Esther Schouten, met 579 bezoekers.
- Jong Laagland is samen met jeugdtheaterscholen Pitboel (Sittard) en Lef (Geleen) per september 2015 een gezamenlijke toptalentklas gestart met ondersteuning van de gemeente Sittard-Geleen onder de noemer Talent³.
- Met financiële ondersteuning van Het Huis voor de Kunsten heeft Het Laagland onder aanvoering van Kiki van Aubel opnieuw een editie van de jaarlijkse Theaterontmoeting georganiseerd. In samenwerking met verschillende Limburgse jeugdtheaterscholen vonden in dit weekend diverse masterclasses voor Limburgse jongeren plaats.

DOEL 11: HET LEVEREN VAN EEN BIJDRAGE AAN CULTUUREDUCATIE IN HET ONDERWIJS

In 2015 leveren we een bijdrage aan cultuureducatie in het onderwijs door het aanbieden van (zeer) laagdrempelig materiaal aan leerkrachten bij iedere schoolvoorstelling. Vanaf 2015 nemen we deel aan een tweejarig innovatietraject in co-creatie met het basisonderwijs. Doelstelling is het ontwikkelen van cultuur-educatieve producten die optimaal aansluiten bij de onderwijspraktijk. Onder voorbehoud van financiering.

- Het vernieuwde lesmateriaal van Het Laagland bestaat uit korte films en prezi's die leerkrachten ter voorbereiding en nabespreking van voorstellingsbezoek kunnen gebruiken op het smartboard in de klas. De acteurs uit de voorstelling worden actief bij de productie van dit materiaal betrokken en acteren ook in dit educatieve beeldmateriaal. De waardering voor dit laagdrempelige materiaal vanuit het onderwijs is goed tot uitstekend.
- In een samenwerkingsverband met De Stille, Holland Opera, Kwatta en Het Houten Huis is externe financiering gerealiseerd voor het innovatietraject Klasse Theater Educatie. Het Laagland startte in 2015 binnen dit 2-jarige traject de ontwikkeling van *Expeditie Binnenwereld*. Dit wordt een in co-creatie met het onderwijs vervaardigde lessenreeks waarin Laagland-docenten in de klas worden ingezet voor versterking van de 21^e-eeuwse vaardigheden, voortbouwend op herkenbare Laagland-thema's en met onderliggend doel om scholen alsnog te verleiden tot klassikaal voorstellingsbezoek in de Limburgse theaters.

DOEL 12: HET LEVEREN VAN EEN BIJDRAGE AAN PROFESSIONELE TALENTONTWIKKELING

Het Laagland draagt in 2015 bij aan professionele talentontwikkeling door het aangaan van minimaal één project met VIA ZUID (tijdelijk bekend als platform C/O) voor professionele talentontwikkeling en het ondersteunen van jonge gezelschappen naar vrag.

- VIA ZUID heeft sinds het aantreden van het Jackie Smeets en Karin van Leeuwen in juni 2015 de benodigde doorstart gemaakt. Het Laagland heeft in 2015 geen beroep gedaan op financiële middelen van VIA ZUID. Het aan VIA ZUID verbonden schrijftalent Annet Bremen (Heerlen, 1986) leverde in december 2015 de tekst voor de klassenvoorstelling *Dream On* die in februari 2016 in première gaat.
- Laagland-acteur Lennart Monaster (Amersfoort, 1982) maakte in 2015 bij Het Laagland zijn debuut als regisseur met de kleutervoorstelling *Bezoek voor Beer*. Dit succes krijgt de komende jaren zeker vervolg; in 2017 regisseert Monaster een nieuwe kleutervoorstelling bij Het Laagland met de titel *Tom&Tom*.
- Niels Lemmens (Elsoo, 1987) is na zijn regieassistentschap bij *EXPEDITIE PETER PAN* bij Het Laagland als acteur in *ZUJERLEECH* te zien geweest. Vervolgens was hij als theatermaker binnen de Incidenteel subsidie nieuwe makers van het Fonds Podiumkunsten in 2015 verantwoordelijk voor de totstandkoming van de VO-klassenvoorstelling *Dream on* waarin hij zelf ook acteert. *Dream on* is te zien vanaf 2016.
- Inèz Derksen was als externe artistieke coach betrokken bij de totstandkoming van de eerste jeugdtheatervoorstelling van Anne Rats (Amstelveen, 1987) bij Generale Oost (Arnhem). Rats was als actrice betrokken bij Het Laagland vanwege zwangerschapsvervangings in *EXPEDITIE PETER PAN*. De klassenvoorstelling *Adam en de Anderen* is bedoeld voor het primair onderwijs en speelt vanaf 2016 via Het Laagland een aantal maal op Limburgse scholen. Het Laagland droeg in 2015 € 5.000 bij aan de totstandkoming vanuit de Incidenteel subsidie nieuwe makers van het Fonds Podiumkunsten.
- Belle van Heerikhuizen maakte als 3e jaars regiestudent van de Toneelacademie Maastricht (TAM) met artistieke feedback van Inèz Derksen de korte voorstelling *Nooitgedacht*, gebaseerd op Peter Pan-thema's. *Nooitgedacht* is in Sittard en op Festival Jong (Maastricht) gespeeld als voorprogramma bij *EXPEDITIE PETER PAN*.
- Vijf studenten van de opleiding Acteur van het Arcus College in Heerlen stonden als acteur in het locatieproject *Jongens van Toen*.
- Mayke Roels (Roermond, 1990) was via haar afstudeerstage vanuit Artez Hogeschool (Arnhem) als regieassistent van Inèz Derksen zowel betrokken bij de totstandkoming van *EXPEDITIE PETER PAN* als *ZUJERLEECH*.
- Rita Hoofdwijk (Sittard, 1994) was als eindejaarsstudent regie (TAM) regieassistent bij *Bezoek voor Beer*. In 2016 maakt zij onder supervisie van Inèz Derksen haar afstudeerregie in coproductie met Het Laagland.

D. SAMENWERKING

Artistieke en organisatorische verrijking, kostenbeheersing en vergroten verdienvermogen door coproducties.

- a. Limburg: samenwerken met Limburgse podia, (Eu)regionale festivals, (erfgoed)locaties en regionale collega-producenten.
- b. Nederland: samenwerken met collega-gezelschappen en met podia in de Randstad.
- c. Internationaal: uitbreiden coproducties met Euregiopartners dichterbij huis.

UITWERKING 2015

DOEL 13: SAMENWERKING IN LIMBURG

Het Laagland zoekt in Limburg actief samenwerking op doelgroep ten behoeve van versterking van het aanbod voor jeugd, artistieke verrijking en het vergroten van het publieksbereik en verdienvermogen.

- 2015 was het eerste volledige jaar als huisgezelschap van Schouwburg De Domijnen. De uitwerking van de positie van huisgezelschap vraagt om aandacht. Het Laagland droeg in 2015 bij aan het programma van de schouwburg met gastvoorstellingen van collega's als Project Sally, De Stilte, het Houten Huis, Kwatta en Holland Opera, zowel in schoolvoorstellingen als vrije voorstellingen. Het publieksbereik voor vrije voorstellingen bleek in 2015 beperkt, wat maakt dat het Laagland in 2016 alleen besloten schoolvoorstellingen van deze collega's via Artamuse zal aanbieden.
- Reprise van de co-productie met philharmonie zuid voor het basisonderwijs: *Alice in Wonderland*.
- Voor de locatievoorstelling *Jongens van Toen* is samengewerkt met diverse Limburgse partners, waaronder Stichting Jaar van de Mijnen, Cultura Nova, Discovery Center Continium, Nederlands Mijnmuseum Heerlen en het Arcus College.
- De voorstelling *ZUJERLEECH* is tot stand gekomen in samenwerking met Limburgse partijen zoals de Stichting Nabestaanden DSM-Ramp 1975, Stichting Willy Dols (dialect coaching) en DSM Nederland en met deels nieuw publiek middels een *growfunding-actie*. De voorstelling is bovendien uitgezonden via TV Limburg.
- In 2015 had de *FutureXpress* een nieuwe toevoeging aan de trailervoorstelling in de vorm van acht tv-uitzendingen op L1. Deze tv-specials borduurden voort op de brieven die kinderen naar aanleiding van hun bezoek aan de *FutureXpress* aan een uitoefenaar van hun droomberoep stuurden. Samen met Cato (actrice Hanneke Som) bezochten acht kinderen onder meer gouverneur Theo Bovens, Laagland artistiek directeur Inèz Derksen en Brightlands-uitvinder Max Moalin. Gemiddeld bereikten deze uitzendingen wekelijks 35.000 kijkers.

DOEL 14: SAMENWERKING IN NEDERLAND

Het Laagland zoekt op landelijke schaal actief samenwerking op sectorniveau ten behoeve van versterking van het aanbod voor jeugd, organisatorische verrijking en het vergroten van het publieksbereik en verdienvermogen.

- Het Laagland heeft zich in 2015 aangesloten bij de Nederlandse afdeling van de Assitej, de internationale associatie van jeugd- en jongerentheater. Inèz Derksen neemt in 2016 zitting in de klankbordgroep van Assitej Nederland.
- Het Laagland is coproductent van *Adam en de Anderen*, een klassenvoorstelling voor het primair

onderwijs gemaakt en gespeeld door theatermaker en actrice Anne Rats bij Generale Oost.

➤ Klasse Theater Educatie is een in 2015 gestarte samenwerking tussen collega jeugdgezelschappen De Stilte, Holland Opera, Het Houten Huis, Kwatta en Het Laagland gericht op nieuwe educatievormen voor het basisonderwijs.

4. CONCLUSIE

Het jaar 2015 was artistiek gezien een prachtig jaar voor Het Laagland. *Expeditie Peter Pan* werd tot ver over de grens opgemerkt en *Bezoek voor Beer* mocht een nominatie voor de Gouden Krekel 2016 ontvangen, de prijs voor de meest indrukwekkende jeugdtheatervoorstelling. De zichtbaarheid van Het Laagland was in Limburg uitstekend door twee bijzondere en geslaagde projecten in het kader van het Jaar van de Mijnen: *ZUJERLEECH* en *Jongens van Toen*.

In 2015 is het eigen vermogen van Het Laagland verminderd, waardoor we onze liquiditeitspositie nauwlettend monitoren. De combinatie van het afschaffen van de VAR-verklaring per 1 mei aanstaande, de door de Nederlandse Associatie van Podiumkunsten aangekondigde loonsverhoging vanaf 1 juli 2016 en de onzekerheid of er tijdig een nieuwe CAO Theater en Dans wordt afgesloten zodat de uitzondering op het ketenregeling in onze CAO tenminste voor acteurs kan worden behouden, maakt dat Het Laagland nog meer dan voorheen kostenbewust en ondernemend moet opereren. Voor 2016 wordt uitgegaan van een sluitende begroting, maar ten tijde van het vervaardigen van deze begroting waren nog niet alle genoemde kostenverhogende maatregelen bekend of definitief.

De interne organisatie is in 2015 verstevigd, maar de interne organisatie blijft als belangrijk aandachtspunt op de agenda staan. Door de directiewisseling en de focus per september 2015 op de aanvraag voor de cultuurnota-periode 2017-2020, is het interne organisatieplan nog niet afgerond en dit krijgt in 2016 verder beslag.

Het hoge aandeel eigen inkomsten dat Het Laagland ook in 2015 wist te realiseren, bracht direct een verhoging van het activiteitsniveau met zich mee. Weliswaar konden voor deze extra activiteiten de benodigde tijdelijke projectmedewerkers worden ingeschakeld, de werkdruk op het vaste team nam desondanks toe. In 2016 vraagt dit opnieuw om een zorgvuldige bewaking van de balans tussen teamomvang en activiteitsniveau. De raming voor 2016 is een bezoekersaantal van 25.250 inclusief educatieve activiteiten. De verwachting is dan ook dat Het Laagland over de gehele beleidsperiode 2013-2016 ruimschoots aan de overeengekomen prestaties zal voldoen.

SIMONE MAGER
algemeen directeur

INÈZ DERKSEN
artistiek directeur

Het Laagland, 30-03-2016
Fotografie: Joost Milde

BIJLAGE 1: PRESTATIEOVERZICHT 2015 MODEL PROVINCIE LIMBURG

Tussenrapportage Cultuurplansubsidie 2015

Het Laagland	Planning		Realisatie	
	2015		2015	
	Aantal activiteiten	Aantal bezoeken	Aantal activiteiten	Aantal bezoeken
1. PUBLIEKSFUNCTIE - uitvoeringen				
A. Uitvoeringen in Limburg, waarvan in	115	13.625	151	16.268
- Zuid-Limburg	106	12.365	140	14.795
- Midden-Limburg	5	700	8	978
- Noord-Limburg	4	560	3	495
B. Uitvoeringen in de rest van Nederland	30	4.750	37	7.320
C. Uitvoeringen in het buitenland	14	4.750	10	2.194
Totaal aantal uitvoeringen	159	20.675	198	25.782
2. EDUCATIE				
A. Aantal educatieve activiteiten	175	1.750	206	3.377
3. TALENTONTWIKKELING				
A. Aantal activiteiten gericht op talentontwikkeling	2		5	
4. SAMENWERKING				
A. Aantal activiteiten gericht op samenwerking	5		7	
B. Aantal samenwerkingspartners	6		16	
TOELICHTING				
1A. Onder uitvoeringen zijn ook besloten schoolvoorstellingen inbegrepen.				
2A. Onder educatieve activiteiten zijn opgenomen: workshops voor amateurs, voor schoolgroepen en speciale activiteiten voor regulier publiek.				
3A. Hier zijn activiteiten opgenomen die betrekking hebben op zowel professionele talentontwikkeling als op (gevorderde) amateurs onder professionele begeleiding of met professionals (per project dus niet per afzonderlijke voorstelling of presentatie)				
4A. Aantal projecten waarin samengewerkt is. Dit betreft soms meerdere uitvoeringen/activiteiten.				
	Begroot 2015		Realisatie 2015	
17,5% EIGEN INKOMSTEN				
Eigen inkomsten	€ 272.511		€ 384.286	
Subsidies	€ 879.751		€ 879.483	
Eigen inkomstenpercentage	31,0%		43,7%	

BIJLAGE 2: DOEL/ACTIVITEITENMATRIX 2015

Nummer doelstelling:	Positionering			Markt				Product				Samenwerking		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
<i>Activiteit draagt bij aan doel...</i>	Naamsbekendheid onderwijs	Stijgende naamsbekendheid regio	Kwaliteitsstreven van ****	Uitbreiden schoolvoorstellingen Limburg	Nieuwe familie doelgroepen bereiken	Meer familiepubliek in theater	Uitbreiden van het Europese speelgebied	Theatervoorstellingen midden- en kleine zaal	Klassenvoorstellingen voor het onderwijs	Participatieactiviteiten in Limburg	Cultuureducatie in het onderwijs	Professionele talentontwikkeling	Samenwerking in Limburg	Samenwerking in Nederland
Bezoek voor Beer 4+ <i>première</i>			X	X		X	X	X				X		
Expeditie Peter Pan 8+ <i>première</i>			X	X		X	X	X						
ZUJERLEECH 8+ <i>première</i>		X	X	X	X	X		X					X	
Jongens van Toen 8+ <i>première</i>		X			X					X			X	
FutureXpress Groep 8 (PO) <i>reprise</i>	X	X							X		X		X	
Alice in Wonderland 6+ (PO) <i>reprise</i>	X			X							X		X	
Nu even niet 4+ <i>reprise</i>				X		X								
Regieprojecten studenten Toneelacademie Maastricht												X	X	
Klasse Theater Educatie											X		X	X
Jong Laagland Theaterwerkplaats		X								X			X	
Programmering Kleine Zaal		X				X							X	
Deelname internationale festivals			X				X							

BIJLAGE 3: PRODUCTIES VOOR HET THEATER

EXPEDITIE PETER PAN

EEN ONAANGEPASTE FAMILIEVOORSTELLING VOOR HOOG- EN LAAGVLIEGERS VAN 8-108 JAAR.

première: 21 februari 2015, Schouwburg De Domijnen Sittard-Geleen

tournee: maart t/m juni & oktober t/m december 2015

Vijf volwassenen hebben al wekenlang last van rare dromen en vreemde gedachten. Nog vreemder: deze dromen laten wonderlijke voorwerpen achter, zoals papieren vliegtuigjes en speelgoedgolven. Ze verschijnen op de meest ongelegen momenten: in stresssituaties, op het werk, voor de ogen van hun collega's en chefs. Ze wekken herinneringen op aan lang geleden, aan wilde avonturen uit hun kindertijd. Heel onlogisch, heel onpraktisch en héél ongewenst. Om het waarom van hun mysterieuze toestand op te sporen, moeten deze mensen op expeditie. Een even onwennige als avontuurlijke reis naar binnen, naar hun verlangens en hun jeugdherinneringen. Het spoor leidt naar Nimmerland, naar de wereld van Peter Pan, de jongen die nooit volwassen wil worden.

Onder regie van Inèz Derksen nam het Laaglandensemble letterlijk jong en oud mee op een verrassende expeditie naar de aanstekelijke speelkracht van Peter Pan, naar de vrijheid van verloren jongens en elfjes en naar de verloren waarde van kind zijn. Samen ontwikkelden ze een avonturenverhaal over volwassen worden met een twist. Trouw aan het motto van Peter Pan's verhaal en dus bevestigd door fantasie.

In 2012 bedacht en enceneerde Derksen de eerste versie van deze originele voorstelling al in Duitsland, als coproductie van Het Laagland met het Junges Ensemble Stuttgart. Daar stond deze productie gedurende 2,5 jaar succesvol op het repertoire. Zodra de door Bas Zuyderland en Jorine van Beek ontworpen decors en kostuums daar vrijkwamen, heeft Het Laagland het geheel teruggekocht, zodat Derksen de kans kreeg om het rijke scènemateriaal met haar eigen ensemble en in haar eigen moedertaal nog een geheel nieuwe, verdiepende én vergaande draai mee te geven.

Op basis van improvisaties ontstond veel nieuwe input en autobiografische elementen. Daarnaast heeft de techniek een paar maanden de tijd gekregen om de artistiek uitdagende wensen voor bewegende nachtlampjes en nachtkastjes te realiseren. Het technisch gezien gecompliceerde op afstand bedienbare systeem dat met succes is ontwikkeld, is ook waardevol voor toekomstige producties.

De mogelijkheid vanuit Stuttgart en daarmee het besluit tot een Nederlandse remake van deze oorspronkelijk Duitse voorstelling viel in een ongebruikelijk laat stadium en na het uitkomen van de brochure van ons impresariaat STIP Theaterproducties. Vandaar dat *EXPEDITIE PETER PAN* in eerste instantie in het voorjaar hebben geboden aan de eigen zuidelijke regio en via het samenwerkingsverband van onze Klasse Uitjes collega-gezelschappen met nadruk op schoolvoorstellingen. Onze officiële nationale tournee begon daarmee pas in oktober 2015. Dat vroeg zowel intern om een lange adem wat betreft het genereren van aandacht vanuit marketing, als ook om geduld bij ons vertrouwde landelijke publiek dat lang moest wachten voordat de voorstelling in hun buurt te zien was.

EXPEDITIE PETER PAN is zonder uitzondering lovend ontvangen door publiek, pers en collega's. Ook onze keuze om de voorstelling te laten vertalen en ook Duitstalig in te studeren en internationaal aan te bieden heeft Het Laagland geen windeieren gelegd. In juni 2015 bleek *EXPEDITION PETER PAN* een regelrechte festivalhit op het tweejaarlijkse internationale Schächpir Theaterfestival in Linz (Oostenrijk). Die succesvolle ontvangst en exposure daar heeft geleid tot een groot aantal nieuwe internationale uitnodigingen voor 2016 en verder. De Nederlandse tournee wordt in 2016 nog tot juni vervolgd. Daarna blijft *EXPEDITION PETER PAN* in het Duits én Engels zeker op Het Laaglandrepertoire staan.

Concept & tekst: Inèz Derksen & Christian Schönfelder | Regie: Inèz Derksen | Spel & tekst: Kim Berkenhagen, Aafke Buringh, Lennart Monaster, Gijs Nollen, Folmer Overdiep, Anne Rats | Dramaturgie: Ludo Costongs | Vormgeving: Bas Zuyderland | Kostuums: Jorine van Beek | Muzikale leiding: Joost Steltenpool | Zangcoaching: Marlou Obers | Regie-assistentie: Niels Lemmens, Mayke Roels | Rekwisieten: Marieke van der Horst | Techniek: Roger Foxius & Thierry Wilders | Met dank aan: Jetse & Sjak Verschuuren, René Huveneers, David Aufdenkamp, Renske Meertens, JES Ensemble

DE VOLKSKRANT: 4 sterren

Spelplezier en elfenstof spatten van het podium bij Het Laagland

"Wie het verhaal kent van Peter Pan, die niet volwassen wil worden en zijn vrienden meetroont naar Nooitgedachtland, begrijpt de hints in Expeditie Peter Pan rond wekkers, piraten, vliegkunsten en elfenstof. Het even grappige als praktische decor (Bas Zuyderland) vol rijdende kastjes en eigenwijze bedlampjes doet de rest. Daarmee creëert Het Laagland een mooie opening van de nieuwe zaal die de groep net heeft betrokken in de Stadsschouwburg Sittard."

THEATERKRANT: 4 sterren

Bij Het Laagland kunnen ze met minimale middelen erg mooi toveren

"Regisseur Inèz Derksen heeft met haar spelers en haar team een mafketelige serie gebeurtenissen bij elkaar verzonnen over vijf ex-kinderen die, bij wijze van spreken achter hun eigen rug om en vaak tegen heug en meug, uiteindelijk moeten toegeven dat het eigenlijk wel een gave tijd was, toen ze nog wel degelijk konden vliegen." (...) *"De drie vertrouwde Laagland-jongens-toneelspelers (Lennart Monaster, Gijs Nollen en Folmer Overdiep) weten samen met de nieuwe actrices (Aafke Buringh en Anne Rats) heel goed hoe je al vertellend kunt toneelspelen en hoe je al spelend een goed verhaal vertelt."*

BEZOEK VOOR BEER

EEN BEREGEZELLIGE KLEUTERKOMEDIE VOOR IEDEREEN VAN 4-104 JAAR
première: 4 oktober 2015, Schouwburg De Domijnen, Sittard-Geleen
tournee: oktober t/m december 2015

Bezoek voor Beer is het regiedebuut van acteur Lennart Monaster. Uitgangspunt was de angst voor het vreemde waaraan het personage Beer lijdt én hoe hij daar door Muis, de onverschrokken positieve vreemdeling, vanaf geholpen wordt. Een onderwerp dat in tijden van vluchtelingenangst en xenofobische politiek leiders, niet vroeg of vaak genoeg aangeraakt kan worden. Lennart Monaster heeft de oorspronkelijke verhaallijn van het gelijknamige prentenboek van Bonny Becker en Kady MacDonald Denton gedramatiseerd. Monaster schreef een verzameling scènes die als uitgangspunt voor zijn voorstelling dienden en voegde een derde personage toe: de muzikale Koekoeksklok aan de wand bij Beer. Soms zijn deze teksten letterlijk in het eindresultaat verwerkt, soms zijn ze als uitgangspunt gebruikt om met de drie acteurs scènes te creëren die uiteindelijk zonder taal gespeeld worden.

Al in een vroeg stadium is Joris Erwich als componist én Koekoeksklok aangetrokken om muziek en liedjes te schrijven bij de scène-ideeën van Monaster. Deze liedjes vormen een belangrijk onderdeel van de voorstelling. De muziek geeft verdieping én een ander zicht op hetgeen op het podium is te zien. Van deze liedjes is na de première een CD gemaakt die na afloop van de voorstelling te koop wordt aangeboden.

Samen met vormgevers Jorine van Beek en Udo Thijssen is het verhaal van Beer, Muis en Koekoeksklok in een bijna ouderwets, maar magisch beeld gezet. In de laatste fase van het repetitieproces zijn de regiekeuzes met dramaturg Ludo Costongs en artistiek coach Inèz Derksen verscherpt. Het eindresultaat is door publiek en pers zeer enthousiast ontvangen. Ook de onderliggende politieke laag werd goed opgepakt. De vijfsterrenrecensie in de Volkskrant formuleerde: "Zie hier: het vluchtelingendrama in een notendop. Die mini-dramatiek heeft de jonge regisseur Lennart Monaster in zijn debuutregie knap uitvergroot tot een hilarisch en ontroerend slapstick-duo." De voorstelling heeft de Zilveren Krekel 2016 gewonnen en dingt mee naar de

Gouden Krekel 2016, de prijs voor de meest indrukwekkende jeugdvoorstelling. Het juryrapport sprak van een 'uitstekend regiedebuut' en een 'prachtig gelaagde voorstelling'.

Bezoek voor Beer is een zeer waardevol project gebleken waarbij de politieke noodzaak om de voorstelling te maken gecombineerd met de intense inzet van het makersteam met recht Laaglandstheater heeft opgeleverd waar je van groeit.

Regie: Lennart Monaster | Tekst: Lennart Monaster, gebaseerd op het gelijknamige prentenboek van Bonny Becker en Kady MacDonald Denton | Muziek: Joris Erwich | Spel: Gijs Nollen, Folmer Overdiep & Joris Erwich | Vormgeving: Udo Thijssen | Kostuums: Jorine van Beek | Regie-assistentie: Rita Hoofwijk | Dramaturgie: Ludo Costongs | Lichtontwerp: Roland de Jong | Techniek: Cris Gorissen

Juryrapport Zilveren Krekel Jeugdtheaterjury Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouw-directies (VSCD):
"Lennart Monaster maakt met Bezoek voor Beer een uitstekend regiedebuut en zet met Het Laagland een prachtig gelaagde voorstelling neer. Een heerlijke muzikale komedie, voor kleuters en zeker ook ouder, die meer is dan alleen maar leuk. Onder het slapstickverhaal over Beer die weigert bezoek te ontvangen, schuilt een diepere laag over moeite met sociaal gedrag, de angst om onaardig gevonden te worden en de (zeer actuele) schrik voor het onbekende."

DE VOLKSKRANT: 5 sterren

"Het lijkt zo'n simpel verhaaltje: boze beer wenst geen bezoek maar kleine muis weet zijn huis en leven binnen te dringen. Beide stellen zich lichtelijk aan en bevechten een huiselijke territorium: de een wil de ander met man en macht buiten houden, de ander verzint trucs om naar binnen te sneaken. Muis is behalve een potentiële vriend of een bedreiging ook een zwerver die onderdak zoekt. Zie hier: het vluchtelingendrama in een notendop. Die minidramatiek heeft de jonge regisseur Lennart Monaster in zijn debuutregie knap uitvergroot tot een hilarisch en ontroerend slapstickduo in een vreugdevol fröbeldecor."
"Acteurs Gijs Nollen (zwerfmuis) en Folmer Overdiep (brombeer) zijn bij het Sittardse theatergezelschap Het Laagland goed op elkaar ingespeeld geraakt. In 'Bezoek voor Beer' drijven ze elkaar tot grote hoogte..."

THEATERKRANT: 4 sterren

"En daarbij verwijst de voorstelling stiekem ook naar de actuele vluchtelingenproblematiek en ons aller verlangen met rust gelaten te worden maar toch ook weer niet – er zit ergens een Beer in ons allemaal. Hilarisch zijn de vele manieren waarop muis keer op keer het huisje van beer binnen weet te dringen..."

DAGBLAD DE LIMBURGER: 4 sterren

"De chemie tussen Folmer Overdiep en Gijs Nollen werkt ook nu weer als een tierelier."
"Extra traktatie in 'Bezoek voor Beer', een verdienstelijk debuut van acteur Lennart Monaster als regisseur bij Het Laagland, is de muzikale koekoeksklok (Joris Erwich met gitaar), die zorgt voor de lichte noot in huis."

ZUJERLEECH

KRANIGE FAMILIEVOORSTELLING IN HET DIALECT VOOR IEDEREEN VAN 10 - 110 JAAR

première: 28 augustus 2015, Schouwburg De Domijnen Sittard-Geleen

speelperiode: augustus, september & november 2015

Najaar 1975. Vier kinderen maken zich op voor een kauwgomballenkraak bij de plaatselijke frituur. Möp, Waus, Emilio zijn Limburgse arbeiderskinderen, Silvia de dochter van een Hollandse directeur. Hun vaders werken bij de DSM, 'de lichtfabriek die nooit stopt'. Ondanks hun akkefietjes vinden de vier een manier om met elkaar om te gaan. Om fantasievol te dealen met de onzekere wereld om hen heen. Ze hebben een humorvolle kijk op de buurt, op het leven van alledag en op hun eigen toekomstmogelijkheden. Samen delen ze spannende verhalen, zoals alleen kinderen dat kunnen. Hun wereld verandert echter voorgoed wanneer ze ongewild terecht komen in een grotemensen-gebeurtenis. Zo'n gebeurtenis die vaders wegneemt, een gemeenschap ontwricht en vriendschappen kapot maakt.

ZUJERLEECH vertelt een ingrijpend grotemensenverhaal vanuit de beleving van kinderen. De ontploffing van de Nafta-kraker in 1975 wierp een schaduw over de Westelijke Mijnstreek. Het zijn altijd de kinderen, en hun veerkracht, die ons weer dichterbij het licht brengen. Bij ons eigen, innerlijke Zujerleech dat, net als de duizenden lichtjes van DSM, nooit uitdooft en schaduwen kan verdrijven. En, dat elke getroffen gemeenschap, ook 40 jaar na dato, soms nog goed kan gebruiken.

ZUJERLEECH betekende de eerste samenwerking tussen Inèz Derksen en de in Sittard geboren en meermaals bekroonde kinderboekenschrijver Benny Lindelauf. Zij vonden elkaar in hun gedeelde liefde voor de poëzie van taal en in de kwaliteit om vanuit een eigenzinnig kinderperspectief een gedurfde, lichte vorm te vinden voor zwaardere thema's. *ZUJERLEECH* was tevens de eerste dialectvoorstelling in de geschiedenis van 15 jaar Het Laagland. De historie van de eigen regio werd in deze voorstelling persoonlijk en invoelbaar voor drie generaties en veelal nieuw publiek. In hun respons klonk een versterkt gevoel van eigenwaarde door. Dat bevestigt onze artistieke noodzaak en ambitie om vaker zo dicht bij huis nieuwe bezoekers met actuele thema's en historie in aanraking te brengen. *ZUJERLEECH* blijft zeker op ons repertoire staan.

ZUJERLEECH is mede mogelijk gemaakt door een growdfunding-actie waarbij 130 particuliere donateurs in de voorstelling investeerden en vanaf dag één betrokken raakten bij het maakproces.

Regie: Inèz Derksen | Eindregie: Annelies van Wieringen | Tekst: Benny Lindelauf | Spel: Kiki van Aubel, Roos Hoogland, Niels Lemmens & Lennart Monaster | Decorontwerp: Bas Zuyderland | Lichtontwerp: Sander Salden | Muziekontwerp: Joost Steltenpool | Techniek: Thierry Wilders | Dramaturgie: Ludo Costongs | Kostuumontwerp: Jorine van Beek | Regie-assistent: Mayke Roels | Rekwisiteur: Marieke van der Horst

DE LIMBURGER: 4 sterren

“De Sittardse auteur Benny Lindelauf heeft een prachtige tekst afgeleverd: een coherent verhaal, verrassende conflictjes en ontroerende monologen. Aan het eind van de voorstellingen zijn er maar weinigen die het drooghouden. Dat komt ook door de dynamische en prikkelende regie, het krachtige spel en het interessante decorontwerp van Bas Zuyderland. (...) Zujerleech verdient veel speelplekken (ook in Belgisch-Limburg bijvoorbeeld) en veel publiek.”

BIJLAGE 4: PRODUCTIE VOOR HET ONDERWIJS

FUTUREXPRESS - REPRISÉ

VOOR GROEP 8 VAN HET BASISONDERWIJS IN LIMBURG
première februari 2014, theatertrailer Het Laagland
tournee: maart t/m juni 2015

Een rondrijdende theatervoorstelling over het maken van je eigen toekomst, over de oneindigheid van ontdekken, over denken en doen. Over groot worden én zijn in Limburg en de wijde wereld niet zo ver van hier...

Op een plein staat een vrachtwagen. Wil je naar binnen word je streng ondervraagd.
Halt! JIJ daar! Ben JIJ in 2020 18 jaar? Voilà! Lichting ZUID 2020! Treed binnen in de FutureXpress. Are YOU ready for take-off? Hoogvliegers in hartje Europa, vite vite! Van high TECH tot high TOUCH. Architecten der Zukunft. Kop boven dat maaiveld!
Hé DU, de toekomst komt naar je toe! Tomorrow is your land! LAND hier! Ouvre la porte! Kompas voor straks. Morgen is NU! Maximize bitte! Wankelmoedig? Heldhaftig? Trefzeker? Tref the FUTURE! Innovate jezelf! Van MIJNGROND naar my ground. Exclusief voor tweeduizendtintig beginners. Ben JIJ voorbereid?

Regie: Lotte Lohrengel | Tekst: Annet Bremen | Spel: Christian Cadenbach, Hanneke Som | Vormgeving & kostuums: Jorine van Beek | Dramaturgie: Ludo Costongs | Techniek: Boris Stokman/Thierry Wilders

BIJLAGE 5: PROJECTEN

JONGENS VAN TOEN

EEN THEATERROUTE GEBASEERD OP VERHALEN VAN OUD-LEERLINGEN VAN DE ONDERGRONDSE VAKSCHOOL (OVS) ÉN SCHOLIEREN VAN NU.

première: 29 augustus 2015

locatie: Arcus College locatie Gasthuistraat Heerlen,

Cultura Nova: 28 augustus t/m 6 september 2015

Op een plek waar ooit jongens in blauw uniform iedere dag de vlag hesen, zoeken jongelui nu bovengronds hun weg. School uit, de diepte in. Met bonkende harten, ferme passen, angstige handen, knopen in de oren, op vrije voeten, happend naar lucht. Niet verdwalen, vooruit! Hier is het alle dagen *sjech!* *Jongens van Toen* staat stil bij waar de grond van jouw (voor)ouders eindigt en die van jou begint.

In 2013 maakte regisseur Lotte Lohrengel bij Het Laagland de locatievoorstelling *Meisjes van Toen, de school*. Deze productie met jonge amateurspelers, semiprofessionele spelers en oud-scholieren van voormalige schoolgebouw waarin Het Laagland destijds gevestigd was, werd zeer enthousiast ontvangen door pers en publiek. Het project *Jongens van Toen - Onze Grond* is de opvolger van *Meisjes van Toen* en in alle opzichten geslaagd in zijn opzet. Vanuit het universele gegeven van 'naar school gaan' is in Heerlen een eigenstandige vertaalslag gemaakt, die de cultuur en geschiedenis van de stad en de mijnen weerspiegelt.

De twintig jonge talenten die in deze locatievoorstelling schitterden waren afkomstig van Theater Karroessel (Sittard), Grotius College (Heerlen), HKU Utrecht, Arcus College Artiest-Acteur (Drama) en Theaterwerkplaats Jong Laagland.

Oud-mijnwerkers, semiprofessionele spelers en een grote groep jongeren hebben onder de bezielende leiding van Lotte Lohrengel en haar team de gezamenlijke (ondergrondse) geschiedenis onderzocht en deze doorweven met hun eigen verhalen. Dit onderzoek vormde het fundament voor deze voorstelling in documentaire stijl. Een theatrale beleving waar oud en jong hun ervaringen deelden door middel van verhalen en beelden waarin verleden en toekomst samenkwamen. Deze theatrale route heeft niet alleen het hele team, maar zeker ook het publiek handvatten gegeven dit verleden te gebruiken voor een nieuwe toekomst.

Een coproductie van: Het Laagland, M2015 Jaar van de Mijnen en Cultura Nova.

Regie & Concept: Lotte Lohrengel | Kostuum & decor: Jorine van Beek | Productie: Florain Verheijen |
Regieassistent: Tamara Jongerden | Assistentie: Lara Knarren en Lonneke Orbons |
Video ontwerp: Boris Stokman | Muzikale begeleiding: Roderik Povel | Techniek: Henk Geurds |
Marketingcommunicatie: Nicole Pol/LaPol | Tekstbijdragen: Thijs van Dijk. Gemaakt en gespeeld door: Irma van Hoof, Guus Jacobs, Rufus Hegeman en spelers van Jong Laagland, Arcus College, Theater Karroessel en Grotius college: Frederieke Peters, Job Griffijn, Inge Coumans, Fabio Keerssemeeckers, Ronja Driessen, Liam Linden, Enya Zijlstra, Julian Bouwens, Sarah Eumelen, Godelieve Meijers, Joep Steinbusch, Sem Derhaagh, Hendrickje Claessens, Mira Verhoeve, Simone van der Veen, Vera Nijssen, Reneé Aerts, Lara Knarren, Dionne Blokland, Peter Schaap | Met dank aan: Discovery Center Continium, Arcus College, Erik Gielen, Kitty Janssen/De Domijnen, Renske Meertens en Het Laaglandteam.

De Limburger: 4 sterren

“De formule van deze productie heeft haar succes een paar jaar geleden al bewezen. In 2013 speelde in Sittard het succesvolle Meisjes van Toen. In deze nieuwe Heerlense voorstelling biedt dat format plaats aan verhalen, interviews en anekdotes over de mijnen. (...) De tijdmachine van regisseur Lotte Lohrengel en haar secondanten alsmede de gedisciplineerd acterende jongens en meisjes, heeft het publiek, net als twee jaar geleden, vele decennia terug in de tijd geplaatst. En dat levert ook nu weer een intense, gevarieerde en op momenten indrukwekkende voorstelling op.”

Marc Jetten, directeur Stichting Jaar van de Mijnen

“Wij zijn heel tevreden. Goed concept, goede recensies (zowel regionaal als landelijk), grote toeloop, een groep jongeren en drie oudere acteurs die helemaal opgingen in hun rol en waardoor het enthousiasme er letterlijk vanaf spatte, veel oog voor detail in de gehele voorstelling, heel herkenbaar voor ouderen en geschikt voor zowel jong als oud. Voor mij ook mooi om te zien hoe de jongere acteurs met het thema ‘mijnen’ omgaan, niet direct voor de hand liggend. Als je de facebookprofielen bekijkt zie je ze overigens nog steeds ‘stuiteren’ van enthousiasme.”

THEATER NA DE DAM: STILLE GETUIGEN

première: 4 mei 2015 Schouwburg De Domijnen Sittard-Geleen
ook te zien op 5 mei, 6 & 7 juni 2015

Toen werd er niet over gesproken. Nu, ruim 70 jaar na dato, krijgen de stille getuigen weer een stem. Spelers van het 4e bedrijf van Jong Laagland onderzoeken wat familie betekent in tijden van oorlog, maar nemen ook hun eigen familie onder de loep.

Vijftig brisantbommen, twaalfduizend brandbommen en driehonderd fosforbommen veroorzaakten de dood van 83 mannen, vrouwen en kinderen. Op 5 oktober 1942 beleefde Geleen de zwaarste ramp ooit. Vrijwel de gehele familie Daemen, moeder met zes dochters, kwam hierbij om het leven. Alleen vader Daemen overleefde het drama. Er zijn veel verhalen en herinneringen verzameld over deze verschrikkelijke avond. De makers dompelen zich onder in die verhalen en proberen zich voor te stellen hoe het in die tijd geweest moet zijn.

Theatermaker Tamara Jongerden heeft haar Jong Laagland-spelers uitgedaagd met diepte-interviews en speltraining. Zo zijn ze klaargestoomd om onder regie van Esther Schouten deze voorstelling te maken. Op meer dan 50 podia in het land vinden op 4 mei op exact hetzelfde moment ook voorstellingen plaats. In Sittard is na de herdenking op de algemene begraafplaats de onthulling van het Kindermonument 2015, die uitmondt in een wandeling naar Schouwburg De Domijnen om daar de voorstelling *Stille Getuigen* te zien.

Regie: Esther Schouten | Speltraining: Tamara Jongerden | Spel: Noëlle Hendrix, Isa Vrehan, Marena Wetzels, Sophie Duinhouwer, Nina Penners, Vienne Philipse, Luuk Feijen, Lauren Smeeth & Laurie Bemelmans.

**THEATER
NA DE DAM
4 MEI 21 UUR**

KINDERMONUMENT 2015

Na de twee minuten van herdenken doorbreken we de stilte! Stemmen en verhalen die niet willen zwijgen. Kinderen van De Sjtadssjool Sittard duiken in het verleden en bevragen het nu. Waarvoor laat jij je stem horen? Het kindermemorial is een initiatief van Het Stadslab en Stichting Ecsplora en wordt ondersteund door de Gemeente Sittard-Geleen, uitgevoerd door Jong Laagland.

Regie: Lubert Priems, Hanneke Som en Lotte Lohrengel | Stemmen: Kinderen van Basisschool De Sjtadssjool
Met dank aan: Tamara Jongerden, Basisschool De Sjtadssjool Sittard, Wendy Rademackers, Daan Prevoo, Jan Renders, Peer Boselie, Euregionaal Historisch Centrum, Gemeente Sittard-Geleen, Tante Annie.

BIJLAGE 6: SAMENWERKINGSPARTNERS 2015

Het Laagland heeft in 2015 opnieuw met tal van organisaties samengewerkt. Hieronder een overzicht van onze belangrijkste samenwerkingen:

1. Schouwburg De Domijnen	Sittard-Geleen	huisvesting/huisgezelschap
2. Stichting Lichting Zuid	Maastricht	opdracht <i>FutureXpress</i>
3. Huis voor de Kunsten Limburg	Roermond	Theaterontmoeting
4. Toneelschool Maastricht	Maastricht	<i>Nooitgedacht</i>
5. Artamuse	Sittard-Geleen	educatieve programmering
6. Laaglandscholen voor PO	Sittard-Geleen	educatie, co-creatie
7. Pitboel	Sittard	Talent ³
8. Lef	Geleen	Talent ³
9. M2015 Stichting Jaar van de Mijnen	Heerlen	<i>Jongens van Toen</i>
10. Arcus College	Heerlen	<i>Jongens van Toen</i>
11. Cultura Nova	Heerlen	<i>Jongens van Toen</i>
12. DSM Nederland/Stichting FSI	Sittard	ZUJERLEECH
13. Stichting Willy Dols	Sittard	ZUJERLEECH
14. Project Sally	Maastricht	zakelijke ondersteuning
15. Generale Oost	Arnhem	<i>Adam en de Anderen</i>
16. philharmonie zuidnederland	Maastricht/Eindhoven	<i>Alice in Wonderland</i>

De directie had zitting in de volgende besturen/raad van toezicht:

- Stichting Zomerzone Inèz Derksen, Mare de Groot/Simone Mager
- Stichting VIA ZUID Inèz Derksen

Het Laagland heeft deelgenomen aan verschillende overlegstructuren en netwerken:

- Provinciaal en gemeentelijk overleg
- NAPK (landelijk overleg theatergezelschappen, algemeen en jeugd)

Binnen het eigen landelijke project Klasse Theater Educatie werkt Het Laagland samen met:

- De Stilte Breda
- Het Houten Huis Groningen
- Holland Opera Amersfoort
- Theatergroep Kwatta Nijmegen

Internationaal werkt Het Laagland samen met:

- Junges Ensemble Stuttgart Stuttgart *EXPEDITION PETER PAN*

BIJLAGE 7: EXPLOITATIEREKENING 2015

	Realisatie <u>2015</u> €	Begroting <u>2015</u> €	Realisatie <u>2014</u> €
BATEN			
<u>Directe opbrengsten</u>			
Publieksinkomsten	207.502	250.011	390.485
Sponsorinkomsten	5.375	0	0
Overige inkomsten	122.662	17.500	89.486
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	335.539	267.511	479.971
<u>Indirecte opbrengsten</u>	17.140	5.000	25.263
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totale opbrengsten	352.679	272.511	505.234
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<u>Subsidies/bijdragen</u>			
Subsidie OCW	534.483	534.751	533.751
Subsidie provincie	345.000	345.000	345.000
Overige subsidies/bijdragen			
- Publieke middelen	46.195	0	0
- Particulieren en bedrijven	8.307	0	100
- Private fondsen	25.000	0	42.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	958.985	879.751	920.851
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totale baten	1.311.664	1.152.262	1.426.085
	<hr/>	<hr/>	<hr/>

	Realisatie <u>2015</u> €	Begroting <u>2015</u> €	Realisatie <u>2014</u> €
LASTEN			
Beheerslasten:			
Beheerslasten personeel	167.276	163.608	174.078
Beheerslasten materieel	174.249	166.819	169.267
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totale beheerslasten	341.525	330.427	343.345
Activiteitenlasten:			
Activiteitenlasten personeel	850.809	691.253	811.128
Activiteitenlasten materieel	196.787	162.333	274.174
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totale activiteitenlasten	1.047.596	853.586	1.085.302
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totale lasten	-1.389.121	-1.184.013	-1.428.647
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING	-77.457	-31.751	-2.562
Saldo rentebaten en –lasten	-811	2.000	2.036
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
EXPLOITATIERESULTAAT	-78.268	-29.751	-526
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Eigen inkomsten OCW	43,70%	31%	62,30%